EXECUTIVE SUMMARY

Belgische Barometer voor Bulk en Hergebruik 2026: de markt is klaar om op te schalen

België is Europees recyclagekampioen. Met 79,3% recyclage scoort ons land ruim boven het Europese gemiddelde van 67,4% (Eurostat, 2023). Op het vlak van preventie loopt het echter minder vlot: de hoeveelheid verpakkingen op de markt blijft laatste jaren nagenoeg stabiel*.

De PPWR markeert echter een keerpunt. Sinds 12 augustus 2026 is de Europese verpakkingsverordening van kracht waardoor hergebruik (reuse) en verpakkingsvrij verkopen (refill) niet langer een vrijblijvend initiatief, maar een verplichting zijn. Lidstaten moeten hun verpakkingsafval verminderen met 5% tegen 2030, 10% tegen 2035 en 15% tegen 2040, telkens ten opzichte van 2018. Daarnaast komen er verplichtingen rond refill in take-away en supermarkten alsook quota voor hergebruik, die vanaf 2030 oplopen voor onder meer transportverpakkingen, drankverpakkingen en de horeca.

De sector is er klaar voor

De Belgische Barometer voor Bulk en Hergebruik 2026 bevroeg 48 bedrijven en geeft een duidelijk beeld: de infrastructuur en technologie staan klaar. Maar liefst 84% van de bedrijven actief in hergebruik is operationeel of zit in de opschalingsfase (Social readiness level 8-9). Al dat potentieel wordt echter zwaar onderbenut. Schaalgrootte, standaardisering en een echte aanvaarding door de consument is wat nog ontbreekt.

Belangrijkste inzicht van deze editie is dat bulk en hergebruik naar elkaar toe zijn gegroeid. En dat is precies wat nodig is om op te schalen. Bulk betrekt de consument rechtstreeks bij afvalpreventie, terwijl hergebruik de logistiek structureert. De waardeketen van bulkproducten raakt pas echt verlost van eenmalige verpakkingen als hergebruik zowel bij de leveranciers als bij de consument wordt ingezet.

Ook de infrastructuur is geen knelpunt. Bij de industriële reinigingspartners is er momenteel een onderbenutting. Van de zes Belgische wasoperatoren die antwoordden, draait de helft op ongeveer 50% van de maximale capaciteit. Twee ervan zitten zelfs onder de 10%. De bestaande capaciteit wacht met andere woorden op volume. Het is dus niet nodig dat elke speler zelf het wiel heruitvindt of een eigen pilootproject opzet, maar om eerder te participeren in gedeelde, gestandaardiseerde netwerken.

Waarborg en rotatie bepalen of het systeem werkt

Goede wil en communicatie alleen volstaan niet om hoge retourpercentages te krijgen, een waarborgsysteem wel. De cijfers wijzen ook in die richting: het aandeel bulkaanbieders dat met waarborg werkt op herbruikbare verpakkingen steeg in één jaar van 24% naar 45%. Bij systemen met een achteraf betaalde waarborg (waarbij de consument pas betaalt als hij de verpakking niet inlevert) of een hybride model ligt de retourgraad boven 90%. Systemen met een vooraf betaalde waarborg doen het redelijk goed, terwijl systemen zonder waarborg in de helft van de gevallen onder 50% blijven. Dat geldt voor zowel herbruikbare verpakkingen als navulverpakkingen en sluit aan bij het decennialange succes van het Belgische waarborgsysteem op bierflesjes. Gedragsverandering volgt in de praktijk de portemonnee.

Een bijkomend element is het aantal rotaties, want een bepalende factor in de businesscase. Een herbruikbare kartonnen doos die gemiddeld slechts 1,4 keer wordt gebruikt, is in de praktijk een verpakking voor eenmalig gebruik. Het omslagpunt ligt waarschijnlijk bij hardere materialen zoals plastic en glas, die tientallen tot honderden keren kunnen roteren. Ook hier zal de PPWR duidelijkheid scheppen.

Drie categorieën, drie uitdagingen

Per categorie zien we andere accenten.

- Bij transportverpakkingen springt de vrijstelling voor karton eruit: voor transport binnen een bedrijf en tussen bedrijven in één lidstaat geldt een vereist hergebruik van 100% én een hergebruikdoelstelling van 10% voor gegroepeerde verpakkingen. Daar geldt echter een vrijstelling voor papier-karton die 42% van de bevraagde Belgische hergebruik innovatoren in de enquête het liefst zouden zien verdwijnen (tegenover 36% in Europa).

- Bij dranken wordt de doelstelling bijna volledig gedekt door het bestaande systeem. Zo goed als alle herbruikbare huishoudelijke verpakkingen (in gewicht) zijn drankverpakkingen in glas. Dat legacy-systeem legt België geen windeieren. Maar aan de kant van de consument heerst veel onduidelijkheid. De studie pleit daarom voor duidelijkere informatie over het product zelf en over de plaatsen waar flessen kunnen worden teruggebracht.

- In de horeca en bij take-away is de drempel niet de technologie, maar de kostprijs. En achter de kostprijs schuilt volume. Een herbruikbaar item wordt pas goedkoper dan een wegwerpexemplaar na voldoende gebruik ervan en van zodra het systeem schaalbaar is. Systemen die het nodige volume nog niet behalen, kunnen de prijs van wegwerpverpakkingen voorlopig dan ook niet evenaren, hoe goed ze ook werken. Technisch gezien is de sector klaar voor februari 2028, wanneer elk take-awayverkooppunt -op de micro-ondernemingen na- zijn cliënteel een herbruikbare optie moet aanbieden. Maar de manier waarop die optie wordt aangeboden, is minstens even belangrijk. Het systeem werkt immers het best wanneer de herbruikbare verpakking de enige optie is en de klant alzo één duidelijke boodschap krijgt.

Geen weerstand, wel een zichtbaarheidsprobleem voor UPV

Opvallend is de beeldvorming rond de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV). Zo geeft 27% van de Belgische respondenten uit de hergebruik- en bulksector aan onvoldoende zicht te hebben op wat UPV-systemen voor hergebruik doen. Dat is dubbel zoveel als het Europese gemiddelde van 13%, wat opmerkelijk is in een land met één van de oudste en best ontwikkelde UPV-systemen van Europa. Tegelijk ervaart slechts 5% de UPV als negatief of ziet men er geen meerwaarde in, tegenover 11% in Europa.

De sector staat dus niet vijandig tegenover de UPV, maar weet te vaak niet wat er mogelijk is. Toch kan de UPV hier een rol spelen aangezien hergebruik- en bulkoperatoren elk een eigen, doch verwante bottleneck hebben. Bij hergebruik is dat het prijsverschil ten opzichte van eenmalig gebruik, dat de respondenten via regelgeving opgelost wil zien. Bij navulsystemen zijn het de consumentengewoonten en het gebrek aan bewustzijn die via voorlichting aangepakt kunnen worden. In beide gevallen kan de UPV hierbij helpen.

Kloof tussen bereidheid van de consument en gedrag

De vraag naar ondersteuning vanuit de sector verschoof sterk ten opzichte van vorig jaar. In 2025 stonden educatie en sensibilisering van de consument (24%), samenwerking (22%) en regelgeving om wegwerp te beperken (20%) bovenaan. In 2026 is wetgeving die hergebruik stimuleert -en de handhaving ervan- veruit het voornaamste verzoek (88%), gevolgd door financiële ondersteuning (59%) en consumenteneducatie (56%).

Aan de consumentenkant ontbreekt het niet aan goede wil. Ongeveer 8 op de 10 Belgen vindt dat er teveel verpakking is. Het probleem is niet de bereidheid, maar de toegang of de gewoonte, want slechts 5 op de 10 Belgen koopt daadwerkelijk producten met minder verpakking (Fost Plus Milieubarometer 2024). Het probleem zit dus niet in de bereidwilligheid, maar wel in gewoonte en de toegang tot een bovendien nog erg versnipperde markt. We zullen dus de overstap moeten maken van individuele, sympathieke maar anekdotische acties naar een collectieve, industriële standaard.

België kent daarbij twee parallelle hergebruikeconomieën. De eerste is het bestaande -historische- systeem rond bierflesjes, kratten en pallets. Dit is stabiel en schaalbaar, maar weinig innovatief. Het tweede is nieuw, nog versnipperd en past dezelfde logica van waarborg, pooling, wasinfrastructuur en standaardisering toe op nieuwe sectoren (take-away, retail en de e-commerce). Het is dit tweede segment dat zal bepalen of België naast recyclage ook zal scoren op de hergebruiksdoelstellingen van de PPWR.

RE-VRAC Belgium, de Belgische Barometer voor Bulk en Hergebruik van ConsomAction en Fost Plus, is het resultaat van een bevraging bij Belgische bedrijven die actief zijn in bulk en hergebruik. Deze tweede editie baseert zich op de data van de Belgische respondenten in de Europese Reuse Barometer 2026: 59 van de 130 respondenten zijn actief in België, waarvan 11 in de pan-Europese transportsector. Van de overige 48 bedrijven zijn er 33 actief in de hergebruiksector, 17 in de bulksector en 2 in beide. De enquête geeft een blik achter de schermen van de bedrijven die de sector ontwikkelen, niet van de markt in zijn geheel. De activiteitenverslagen van Fost Plus en Valipac rapporteren jaarlijks hoeveel herbruikbare verpakkingen op de markt komen (ten opzichte van hun resp. leden).

https://www.reusebarometer.eu/

*Eenmalige huishoudelijke verpakkingen aangegeven door de leden van Fost Plus
2021 806 kT
2022 761 kT
2023 734 kT
2024 734 kT
2025 731 kT (cijfers activiteitenverslag)